

BEYNƏLXALQ
MÜNASİBƏTLƏRİN
TƏHLİLİ
MƏRKƏZİ

TƏHLİL

**Pax Silica çərçivəsində Körfəz:
BƏƏ-nin ABŞ və Çin arasında texnoloji
balanslaşdırma strategiyası**

Lalə Xəlilzadə

Zeyniş Qurbanov

📍 Mirzə İbrahimov 8, Bakı, AZ1005, Azərbaycan

📞 (+994 12) 596-82-39, (+994 12) 596-82-41

🌐 E-mail: www.aircenter.az, info@aircenter.az

İYUN 2026

Pax Silica çərçivəsində Körfəz:

BƏƏ-nin ABŞ və Çin arasında texnoloji balanslaşdırma strategiyası

- Müasir global güc rəqabəti getdikcə ənənəvi hərbi-siyasi müstəvidən texnoloji-iqtisadi müstəviyə keçid edir və bu proses “Pax Silica” anlayışı ilə izah oluna bilər;
- ABŞ-Çin texnoloji rəqabəti üçüncü ölkələrin xarici siyasətində ikili seçim təzyiqi yaratsa da, bəzi dövlətlər bu qarşıdurmadan strateji manevr imkanları əldə edir;
- BƏƏ həm ABŞ, həm də Çinlə paralel və dərin əməkdaşlıq quraraq klassik “tərəf seçimi” əvəzinə çoxvektorlu balanslaşdırma (hedging) strategiyası tətbiq edir;
- Ölkənin ABŞ ilə texnoloji inteqrasiyası (Microsoft–G42, Pax Silica, Stargate UAE) və Çinlə iqtisadi-ticarət əlaqələri (BRICS üzvlüyü, yüksək ticarət dövriyyəsi) paralel şəkildə inkişaf edir;
- BƏƏ-nin strategiyası qısa və orta müddətdə dayanıqlı görünərsə də, ABŞ–Çin rəqabətinin sərtləşməsi bu modelin uzunmüddətli davamlılığını sual altına alır.

Müasir dövrdə ABŞ və Çin arasında müşahidə olunan əsas rəqabət sahələrindən biri texnoloji-iqtisadi sektordur. Bu rəqabət yalnız ikitərəfli çərçivə ilə məhdudlaşmayaraq, üçüncü ölkələrin strateji seçimlərinə və beynəlxalq mövqelərinə də birbaşa təsir göstərir. Bu kontekstdə BƏƏ-nin həm ABŞ, həm də Çin ilə paralel və dərin əməkdaşlıq əlaqələri onun ikitərəfli seçim dilemması ilə üzləşən aktor kimi çıxış etməsinə səbəb olur. Həm Vaşinqtonun təhlükəsizlik və texnoloji təminat çətiri altında mövcudluğunu qorumaq, həm də Çinlə iqtisadi əməkdaşlığı saxlamaq və genişləndirmək BƏƏ-nin strateji manevr imkanlarını daha mürəkkəb edir. Bu baxımdan BƏƏ-nin 2024-cü ildən etibarən BRICS-ə üzvlüyü onun Çin və ümumilikdə Qlobal Cənub istiqamətində inteqrasiyasını gücləndirdiyi halda, 2026-cı ildə “Pax Silica” təşəbbüsünə qoşulması ölkənin ABŞ və Qərb mərkəzli texnoloji ekosistemə yaxınlaşmasını ifadə edir. Nəticə etibarilə, bu paralel istiqamətlər BƏƏ-nin balanslaşdırma (hedging) strategiyasını daha da institutionallaşdırır və onun davamlı şəkildə idarə olunmasını zəruri edir.¹

Pax Romanadan Pax Silicaya

Beynəlxalq münasibətlər tarixində global hegemonluğun əsaslarının zamanla dəyişdiyi müşahidə olunur. Qədim dövrdə bu üstünlük əsasən hərbi güc və imperiya

¹ [Pax Silica - United States Department of State](#)

idarəçiliyi ilə səciyyələnən *Pax Romana*, XIX əsrdə dəniz üstünlüyü və sənaye potensialına əsaslanan *Pax Britannica*, XX əsrin ikinci yarısından etibarən isə ABŞ-nin iqtisadi, maliyyə və hərbi üstünlüyünü ifadə edən *Pax Americana* çərçivəsində təzahür etmişdir.

Müasir dövrdə isə qlobal güc balansının mühüm elementlərindən biri qabaqcıl texnologiyalara nəzarətdir. Belə ki, gücün əsas göstəriciləri artıq yalnız təbii resurslar və ya konvensional hərbi potensial deyil, mikroçip istehsalı, böyük həcmli verilənlər mərkəzləri və süni intellekt alqoritmləri üzərində nəzarətlə müəyyən olunur. Bu kontekstdə formalaşmaqda olan yeni geosiyasi nizam şərti olaraq *Pax Silica* anlayışı ilə ifadə edilə bilər. Bu mərhələdə rəqəmsal infrastrukturun idarə olunması uğrunda rəqabət müasir geosiyasi qarşılıqların əsas determinantlarından birinə çevrilmişdir.

Texnologiya sahəsində ABŞ ilə Çin arasında rəqabətin dərinləşməsi hər iki tərəflə sıx siyasi və iqtisadi əlaqələrə malik dövlətlər üçün yeni strateji çağırışlar yaradır. Bu baxımdan BƏƏ-nin mövqeyi diqqətəlayiqdir. Ölkənin bir tərəfdən Çinlə 2018-ci ildə hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq qurması, digər tərəfdən isə 2026-cı ildə ABŞ-nin təşəbbüsü ilə irəli sürülən Pax Silica Bəyannaməsinə qoşulması onun rəqabət aparan iki qlobal güc arasında balanslaşdırma siyasəti yürütməyə çalışdığını göstərir. Məhz bu balanslaşdırma strategiyası BƏƏ-nin texnoloji və geosiyasi seçimlərini müəyyən edən əsas amillərdən biri kimi çıxış edir.²

BƏƏ-nin texnoloji inkişaf prosesi

BƏƏ-nin süni intellekt sahəsində institusional inkişafı 2017-ci ildən etibarən sistemli xarakter almağa başlamışdır. Həmin il dünyada ilk dəfə olaraq Süni İntellekt Nazirliyi təsis edilmiş və bununla da süni intellekt dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biri kimi müəyyənləşdirilmişdir. Bu işin əsas təşəbbüskarlarından biri Dubay əmiri, BƏƏ-nin vitse-prezidenti və Baş naziri Şeyx Məhəmməd bin Rəşid Əl Məktum olmuşdur. Onun: *"Biz BƏƏ-nin süni intellektə ən hazır olan ölkəyə çevrilməsini istəyirik"* – fikri ölkənin uzunmüddətli texnoloji inkişaf strategiyasını əks etdirir.³

Nazirliyə 2017-ci ildə 27 yaşlı Ömər bin Sultan Əl-Olama rəhbər təyin edilmişdir. 2020-ci ildə isə qurumun səlahiyyətləri genişləndirilərək Süni İntellekt, Rəqəmsal İqtisadiyyat və Məsafədən İş Tətbiqləri üzrə Dövlət Nazirliyi kimi yenidən təşkil olunmuşdur.

Ömər bin Sultan Əl-Olamanın 2023-cü ildə "Time" jurnalının süni intellekt sahəsində dünyanın ən nüfuzlu 100 şəxsi siyahısına daxil edilməsi, eyni zamanda Dünya

² [United States Welcomes United Arab Emirates' Signing of Pax Silica Declaration - United States Department of State](#)

³ <https://mbrf.ae/en/read/alemarat-nho-alyad-alaalmy/3>

Hökumətləri Sammitinin sədr müavini kimi fəaliyyəti BƏƏ-nin bu sahədə beynəlxalq mövqeyinin artdığını nümayiş etdirən göstəricilərdəndir. O, 2024-cü ilin yanvarında Davos Dünya İqtisadi Forumunda çıxışı zamanı generativ süni intellekt bazarında müşahidə olunan sürətli inkişafın bu texnologiyanın gələcək iqtisadi artımın və innovasiyanın əsas hərəkətverici qüvvəsinə çevrildiyini vurğulamışdır.

BƏƏ-nin süni intellekt sahəsində strateji yanaşmasının əsas sənədlərindən biri 2017-ci ildə qəbul edilmiş "Milli Süni İntellekt Strategiyası – 2031"dir. Bu strategiya ölkənin 2031-ci ilə qədər süni intellekt sahəsində global liderlərdən birinə çevrilməsini hədəfləyir və bu məqsəd "BƏƏ Yüzilliyi – 2071" proqramının uzunmüddətli inkişaf vizyonu ilə uzlaşdırılır. Sənəd çərçivəsində süni intellektin iqtisadiyyat, təhsil, dövlət idarəçiliyi və sosial xidmətlərə inteqrasiyası nəticəsində 335 milyard BƏƏ dirhəmi (təxminən 91 milyard ABŞ dolları) həcmində əlavə iqtisadi dəyər yaradılacağı proqnozlaşdırılır.

Bazar göstəriciləri də bu istiqamətdə sürətli artımı təsdiqləyir. 2023-cü ildə təxminən 12,7 milyard BƏƏ dirhəmi səviyyəsində qiymətləndirilən süni intellekt bazarının 2030-cu ilə qədər 170 milyard BƏƏ dirhəminə qədər yüksələcəyi bu dövrdə orta illik artım tempinin təxminən 44 faiz təşkil edəcəyini göstərir.⁴ Rəqəmsal texnologiyalar üzrə *Middle East Briefing* platformasının hesablamalarına əsasən, süni intellektin BƏƏ-nin ümumi daxili məhsuluna (ÜDM) töhfəsinin 2030–2031-ci illərdə 96 milyard ABŞ dollarını ötcəyi proqnozlaşdırılır və bu da ölkənin ÜDM-nin təxminən 13–14 faizinə bərabərdir.⁵

Bu proqnozlar Microsoft şirkətinin BƏƏ-də həyata keçirməyi planlaşdırdığı investisiyalarla da üst-üstə düşür. Şirkət 2029-cu ilədək ölkənin süni intellekt infrastrukturunun inkişafına 15,2 milyard ABŞ dolları həcmində investisiya yatırmağı planlaşdırır. Bununla yanaşı, Əbu-Dabidə inşa olunan 5 GW gücündə verilənlər mərkəzi kampusu – ABŞ hüdudlarından kənarında bu tip ən iri layihə – BƏƏ-nin texnoloji infrastrukturunun sürətlə genişləndirilməsinin mühüm göstəricilərindən biri kimi qiymətləndirilə bilər.

BƏƏ ilə Çin arasında texnoloji əməkdaşlıq

2018-ci ilin iyulunda Çin Prezidenti Si Cinpin 29 ildən sonra BƏƏ-yə rəsmi səfər edən ilk Çin dövlət başçısı olmuşdur. Bu səfər iki ölkə arasında münasibətlərin keyfiyyətə yeni mərhələyə keçidi ilə yadda qalmışdır. Səfərin yekununda Çin və BƏƏ münasibətlərini "hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq" səviyyəsinə yüksəltmək barədə

⁴ [UAE puts AI at the core of future economy, targets 20% of GDP contribution](#)

⁵ [UAE AI Market: Investment Opportunities and Market Entry](#)

razılığa gəlmişlər.⁶ Qəbul edilən birgə bəyannamə enerji, infrastruktur, kosmik tədqiqatlar, texnologiya transferi və süni intellekt kimi strateji istiqamətlərdə əməkdaşlığın genişləndirilməsini nəzərdə tuturdu. Eyni zamanda, BƏƏ məhz bu səfər əsnasında Çinin "Kəmərlər və Yol" Təşəbbüsünə qoşulmuşdur.

Çin BƏƏ-ni Orta Şərq bazarının «qapısı» kimi dəyərləndirir. 2018-ci il birgə bəyannamədə yer alan ifadə diqqət çəkir: *“İki tərəf texnoloji innovasiya sahəsindəki əməkdaşlığı Çin-Ərəb Elmi-Texnoloji Proqramı çərçivəsində inkişaf etdirməyi arzulayır”*. Bu müddəa 2024-cü il BƏƏ və ABŞ arasında G42 ətrafında yaranmış fikir ayrılıqlarının zəminini anlamaq üçün vacib məqamlardan biridir.

BƏƏ–Çin qeyri-neft ticarət dövriyyəsi 2024-cü ildə rekord həddə çataraq 101,8 milyard ABŞ dolları təşkil etmişdir. Bu göstərici 1984-cü illə müqayisədə təxminən 800 dəfə artım deməkdir. Çin BƏƏ-nin ən böyük idxal tərəfdaşı olmaqla yanaşı, ölkənin qeyri-neft ixracının əsas istiqamətlərindən biri olaraq qalır. “Huawei” tərəfindən 5G şəbəkəsinin qurulması, “Alibaba Cloud”-un Əbu-Dabidə verilənlər mərkəzlərinin yaradılması, eləcə də Çin şirkətlərinin "ağıllı şəhər" layihələrində fəal iştirakı iki ölkə arasında texnoloji əməkdaşlığın əsas istiqamətlərini formalaşdırır.

2024-cü ilin yanvarından etibarən BƏƏ rəsmən BRICS-ə tamhüquqlu üzv kimi qoşulmuşdur.⁷ BƏƏ Maliyyə Nazirliyi bu addımı ölkənin çoxtərəfli global idarəetmədə rolunun gücləndirilməsi kimi qiymətləndirmişdir.⁸ BƏƏ-nin iqtisadiyyat naziri Abdulla bin Touq Əl-Marri isə bildirmişdir ki, BRICS üzvlüyü ölkənin Qərblə tərəfdaşları ilə münasibətlərinə mənfi təsir göstərməyəcək və BƏƏ xarici siyasətində bloklararası seçimdən deyil, milli maraqlara uyğun imkanların dəyərləndirilməsindən çıxış edir.

ABŞ və BƏƏ arasında texnoloji əməkdaşlığın dinamikası: Pax Silicaya gedən yol

ABŞ–BƏƏ münasibətləri təkcə ikitərəfli formatda deyil, həm də ümumilikdə Körfəz ölkələri və Yaxın Şərq regionu baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır. Tərəflər arasında əlaqələr siyasi, iqtisadi, təhlükəsizlik, hərbi və texnoloji sahələr üzrə inkişaf etməkdədir. Xüsusilə texnoloji əməkdaşlıq çərçivəsində 2024-cü il 16 aprel tarixində Microsoft ilə BƏƏ-nin G42 şirkəti arasında mühüm saziş imzalanmışdır. Sazişə əsasən, Microsoft tərəfindən G42-yə 1,5 milyard ABŞ dolları həcmində investisiya yatırılması nəzərdə tutulmuşdur.⁹ Bu razılaşma yalnız kommersiya xarakteri daşımayıb, eyni zamanda ABŞ–BƏƏ texnoloji münasibətlərində geosiyasi koordinasiyanın nəticəsi

⁶ <https://www.mofa.gov.ae/ar-AE/MediaHub/News/2019/2018/7/21/21-07-2018-UAE-China-joint-statement>

⁷ [Saudi Arabia, UAE officially join BRICS as bloc expands in MENA](#)

⁸ [مشاركتنا في مجموعة بريكس | وزارة المالية - الإمارات العربية المتحدة](#)

⁹ [Microsoft invests \\$1.5 billion in Abu Dhabi's G42 to accelerate AI development and global expansion - Source](#)

kimi də qiymətləndirilir. Proses ABŞ Ticarət naziri Gina Raimondonun vasitəçiliyi ilə reallaşmışdır.

Razılaşmadan əvvəl G42 Çin şirkətlərinə, o cümlədən ByteDance-ə məxsus investisiyaları mərhələli şəkildə geri çəkmişdir. Eyni zamanda şirkət öz sistemlərindən Çin istehsalı olan Huawei avadanlıqlarını çıxarmışdır. CSIS-in araşdırmalarına görə, həmin avadanlığın dəyəri 1,7–2 milyard ABŞ dolları arasında qiymətləndirilir. G42 nümayəndələri bu infrastrukturun mühüm hissəsinin artıq texnoloji baxımdan köhnəliyini də bildirmişdir.¹⁰

Sazişin tərkib hissəsi olaraq G42 tərəfindən hazırlanmış Jais adlı ərəb dil modeli Microsoft Azure platformasına inteqrasiya edilmiş, əvəzində isə ABŞ hökuməti Nvidia-nın yüksək performanslı süni intellekt çiplərinin BƏƏ-yə ixracına icazə vermişdir. Bu razılaşma nəticə etibarilə hər iki tərəf üçün strateji faydalar yaratmışdır: BƏƏ qabaqcıl süni intellekt texnologiyalarına çıxış əldə etmiş, ABŞ isə Çin texnoloji təsirinin BƏƏ-nin aparıcı süni intellekt ekosistemlərindən çıxarılması istiqamətində mövqeyini gücləndirmişdir.

2026-cı il 14 yanvarda BƏƏ ABŞ-ın təşəbbüsü ilə irəli sürülən “Pax Silica” Bəyannaməsinə qoşuldu.¹¹ Bu sənəd süni intellekt dövründə texnoloji infrastruktur üzərində qurulan təhlükəsiz, dayanıqlı və innovasiyaya əsaslanan təchizat zəncirlərinin formalaşdırılmasını hədəfləyir. Növbəti gün, 15 yanvarda, Əbu-Dabidə 11-ci ABŞ-BƏƏ İqtisadi Dialoqu keçirilmişdir. Dialoqun yekun bəyanatına əsasən, BƏƏ növbəti 10 il ərzində ABŞ iqtisadiyyatına 1,4 trilyon ABŞ dolları həcmində investisiya yatırmaq öhdəliyini bir daha təsdiqləmişdir. Eyni zamanda, ikitərəfli qeyri-neft ticarət dövriyyəsi 2025-ci ilin ilk yarısında 19,3 milyard ABŞ dollarına çatmış, bu da əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 3,4 faiz artım deməkdir.

“Pax Silica” çərçivəsinə qoşulma BƏƏ üçün iki paralel nəticə doğurur:

1. Bu proses ölkənin ABŞ mərkəzli texnoloji ekosistemə daha dərin inteqrasiyasını təmin edir. Bu çərçivədə “Stargate UAE” layihəsi — G42, OpenAI, Oracle, Nvidia, Cisco və SoftBank əməkdaşlığı ilə 30 milyard ABŞ dollarını aşan investisiya həcmində nəzərdə tutulan təşəbbüs — həmin inteqrasiyanın ən görünən nümunələrindən biri kimi çıxış edir.
2. Digər tərəfdən, bu çərçivə texnoloji təhlükəsizlik və nəzarət mexanizmlərinin gücləndirilməsini nəzərdə tutur. Xüsusilə Çin mənşəli avadanlıq və texnologiyalarla bağlı əlaqələrin daha ciddi institusional nəzarət altına alınması prioritet istiqamət kimi formalaşır. Bu baxımdan “Pax Silica” həm genişlənən

¹⁰ [The United Arab Emirates' AI Ambitions](#)

¹¹ [Joint Statement on the Eleventh U.S.-UAE Economic Policy Dialogue - United States Department of State](#)

imkanlar, həm də yeni institusional məhdudiyyətlər sistemi kimi xarakterizə oluna bilər.

2026-cı il 3–5 fevral tarixlərində keçirilən Dünya Hökumətləri Sammiti tarixdə ən genişmiqyaslı toplantılardan biri olmuşdur: 150-dən çox hökumət nümayəndə heyəti, 60-dan artıq dövlət başçısı, 500-dən çox nazir və 700-ə yaxın şirkət rəhbəri Dubayda toplaşmışdır. Sammitin əsas diskursu “süni intellekt tətbiq edən hökumət” modelindən “süni intellekt üçün dizayn edilmiş hökumət” modelinə keçid olmuşdur. BƏƏ Kabinet İşləri naziri Məhəmməd əl-Gərqavi açılış nitqində bildirmişdir ki, əsas çağırış artıq böhranların diaqnostikası deyil, gələcəyin aktiv şəkildə formalaşdırılmasıdır.¹²

Nazir Ömər bin Sultan Əl-Olama isə 2026-cı il 20 fevralda Hindistanda keçirilən AI Impact Sammitində çıxışında bu yanaşmanı daha sistemli şəkildə ifadə etmişdir: *“Hesablama gücü artıq strateji qlobal resursa çevrilmişdir. Bu resursa çıxışı olmayan aktorlar gələcək texnologiya iqtisadiyyatında iştirakçı deyil, müşahidəçi rolunda qalacaqlar.”* BƏƏ-nin son illərdə həyata keçirdiyi texnoloji investisiya strategiyası məhz bu yanaşmanın praktiki təzahürü kimi qiymətləndirilə bilər.¹³

İki güc arasında BƏƏ-nin strateji balanslaşdırma modeli

Bu mərhələdə əsas sual BƏƏ-nin xarici siyasət strategiyasının mahiyyəti ilə bağlıdır: ölkə eyni vaxtda həm ABŞ-nin texnoloji inteqrasiya arxitekturasına daxil olur, həm də Çinlə yüksək həcmli ticarət əlaqələrini və BRICS çərçivəsində əməkdaşlığını davam etdirir. Bu iki paralel istiqamətin bir arada mövcudluğu BƏƏ-nin strateji davranış modelinin ziddiyyətli deyil, məqsədyönlü və çoxvektorlu olduğunu göstərir.

CSIS-in təhlillərinə görə, BƏƏ-nin yanaşması beynəlxalq maliyyə bazarlarında fəaliyyət göstərən investisiya portfelinin idarə olunmasına bənzədilir: əsas strateji mövqelər qorunur, eyni zamanda müxtəlif risk profillərinə malik tərəfdaşlıqlar diversifikasiya olunur və mümkün geosiyasi dalğalanmalara qarşı “hedging” mexanizmi tətbiq edilir. Bu yanaşmanın məqsədi qısamüddətli siyasi uyğunluq deyil, uzunmüddətli strateji gəlirliliyin təmin edilməsidir.

Bununla belə, bu model yalnız risklərin idarə olunması ilə izah edilə bilməz; o, həm də hesablanmış güc siyasətinin ifadəsidir. Bu strategiyanın işləməsinin əsas səbəblərindən biri ondan ibarətdir ki, həm ABŞ, həm də Çin üçün BƏƏ əvəzolunmaz funksional dəyərə malikdir. ABŞ üçün BƏƏ Yaxın Şərqdə strateji coğrafi mövqe, sürətli

¹² [WGS 2026](#)

¹³ [UAE MoS For AI In New Delhi: Co-Chairs AI Impact Summit, Boosts Global Cooperation - Emirates Reporter | Headlines Powered By Inspiration](#)

infrastruktur inkişafı və regional texnoloji giriş qapısı rolunu oynayır. Çin üçün isə BƏƏ Körfəz regionunda əsas ticarət tərəfdaşlarından biri, “Bir kəmə, bir yol” təşəbbüsünün mühüm logistika və maliyyə mərkəzi, eləcə də regional diplomatik legitimlik platformasıdır. Bu qarşılıqlı asılılıq tərəflərin BƏƏ-ni itirmə riskini minimuma endirir.

Digər mühüm faktor isə BƏƏ-nin rəqabət edən güc mərkəzləri arasında seçim etməməsi, əksinə, onların təklif etdiyi imkanları paralel şəkildə dəyərləndirməsidir. “Atlantic Council”un Çin–Yaxın Şərq siyasətinə dair hesabatında bu model belə xarakterizə olunur: G42–Microsoft nümunəsi göstərir ki, BƏƏ istədiyi texnoloji resurslara çıxış əldə edir, ABŞ isə Çinin texnoloji təsirinin strateji sektorlardan sıxışdırılması imkanını genişləndirir. Bu çərçivədə BƏƏ hər iki tərəfin təkliflərini selektiv şəkildə dəyərləndirən və onların rəqabətindən maksimum fayda əldə edən strateji aktor kimi çıxış edir.¹⁴

Risqlər

Bununla belə, mövcud strategiya bir sıra struktur risklərdən də xali deyil. Əsas ziddiyyətlərdən biri G42-nin Çinlə əlaqələrinin tam şəkildə dayandırılıb-dayandırılmaması ilə bağlı qeyri-müəyyənlikdir. Məlumatlara əsasən, G42-nin ana strukturu ilə əlaqəli Şeyx Tahnun bin Zayedə məxsus investisiya fondunun bəzi Çin aktivlərini öz portfelində saxladığı bildirilir.

ABŞ Konqresinin Çin üzrə Seçmə Komitəsi də G42-nin müxtəlif Çin texnologiya şirkətləri ilə əlaqələrinin tam kəsilmədiyini iddia edir. Bu vəziyyət Vaşinqton–Əbu-Dabi münasibətlərində etimadın nə dərəcədə həssas və şərti xarakter daşdığını göstərir.

“Atlantic Council”un 2026-cı ilin mayında dərc etdiyi hesabatda isə, yeni bir risk ölçüsü vurğulanır. 2026-cı ilin fevralında regionda baş verən gərginliklər BƏƏ-də yerləşən iri həcmli data mərkəz infrastrukturunun potensial təhlükəsizlik riski kimi qiymətləndirilməsinə səbəb olmuşdur. Hesabatda BƏƏ-yə infrastruktur yatırımlarının coğrafi baxımdan diversifikasiya edilməsi, yəni regiondan kənar alternativ hesablaşma mərkəzlərinin yaradılması tövsiyə olunur. Bu yanaşma ölkənin texnoloji ambisiyalarının coğrafi konsentrasiyadan qaynaqlanan həssaslığını ortaya qoyur.¹⁵

Üçüncü risk struktur xarakter daşıyır və ABŞ–Çin texnoloji rəqabətinin idarəolunanlıq dərəcəsi ilə bağlıdır. CSIS-in “Tech Edge” analitik proqramının 2026-cı il yanvar hesabatında qeyd olunur ki, müttəfiq ölkələrin ABŞ-nin Çin siyasəti ilə tam uyğunlaşmaması onların “hedging” strategiyalarına yönəlməsinə səbəb olur. Bu

¹⁴ [China's Middle East policy shift from "hedging" to "wedging" - Atlantic Council](#)

¹⁵ [The new playbook for AI leadership: The case of the United Arab Emirates - Atlantic Council](#)

tendensiya yalnız BƏƏ üçün deyil, ümumilikdə orta güc statusuna malik dövlətlər üçün də strateji çağırış kimi qiymətləndirilir.

Nəticə

BƏƏ-nin texnoloji geosiyasəti, əsasən, öz coğrafi və iqtisadi imkanlarını maksimum səviyyədə kapitalizasiya etməyə yönəlmiş strateji model kimi xarakterizə oluna bilər. Ölkə nə ABŞ-ni, nə də Çini vahid tərəfdaş kimi seçmiş, əksinə, bu iki güc mərkəzi arasındakı rəqabət nəticəsində formalaşan boşluqlardan istifadə edərək öz mövqeyini gücləndirmişdir. Microsoft–G42 əməkdaşlığı, “Pax Silica” təşəbbüsünə qoşulma və “Stargate UAE” layihəsi bu strategiyanın ABŞ istiqamətli komponentini formalaşdırdığı halda, BRICS üzvlüyü, Çinlə 101 milyard dollarlıq ticarət dövriyyəsi və çoxsaylı ikitərəfli sazişlər onun Çin istiqamətli paralel xəttini təşkil edir. Bu iki istiqamət ziddiyyət kimi deyil, BƏƏ-nin çoxqatlı strateji modelinin tərkib hissələri kimi qiymətləndirilə bilər.

Lakin bu strategiyanın uzunmüddətli davamlılığı zamanla daha çox sual altına düşür. ABŞ-Çin texnoloji rəqabəti getdikcə “seçim və ya əməkdaşlıq” çərçivəsini aşaraq daha sərt “ikili bloklaşma” məntiqinə doğru inkişaf edir. Texnoloji ekosistemlərdə paralel iştirak imkanları daralır: Nvidia çipləri ilə Huawei 5G infrastrukturu, “Stargate” tipli platformalarla “Bir kəmə, bir yol” (BRI) layihələri getdikcə daha az uyğunlaşan alternativlərə çevrilir. Bu tendensiya gücləndikcə, BƏƏ-nin “çoxvektorlu balanslaşdırma” strategiyasının manevr sahəsi məhdudlaşa bilər.

Bununla belə, qısa və orta müddətli perspektivdə BƏƏ-nin mövqeyi nisbətən dayanıqlı olaraq qalır. Bunun əsas səbəbi ölkənin həm ABŞ, həm də Çin üçün əvəzolunmaz funksional dəyərə malik olmasıdır. 2025-ci ildə *Taylor & Francis Online* platformasında dərc olunan akademik araşdırmalardan birində BƏƏ-nin hedging strategiyası belə xarakterizə olunur: *“ABŞ-dən təhlükəsizlik təminatı, Çindən isə iqtisadi imkanların əldə olunması — bu ikilik BƏƏ xarici siyasətinin əsas strukturunu formalaşdıran davamlı amildir”*.

“Pax Silica” dövründə gücün ölçüsü getdikcə ərazi deyil, hesablama və texnoloji resurslara çıxışla müəyyən olunur. BƏƏ isə bu mərhələdə həm coğrafi mövqeyini, həm də texnoloji potensialını eyni anda qorumağa çalışır. Bu balansın uzunmüddətli olaraq nə dərəcədə davamlı ola biləcəyi Körfəz regionunun gələcək geosiyasi trayektoriyasından asılıdır.

Müəlliflər:

Lalə Xəlilzadə, Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin aparıcı məsləhətçisi

Zeyniş Qurbanov, Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzində təcrübəçi